

BOLALARDA ANEMIA KASALLIGINI KECHISHI

Norin Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi tibbiyot texnikumi

Fan nomi: Pediatriyada hamshiralik ishi

Xojimatova Yoqutxon Erkinboevna

maxsus fan o'qituvchisi

tel:935464524

Email: bekhruzhayitaliyev29@gmail.com

Annotatsiya: *Anemiya bolalar orasida keng tarqalgan patologik holat bo'lib, jiddiy sog'liq muammolariga, jumladan o'sishning sekinlashishi, kognitiv funksiyalarning buzilishi va infeksiyalarga chidamlilikning pasayishiga olib kelishi mumkin. Ushbu maqolada bolalarda anemiyaning etiologiyasi, patofiziologiyasi, klinik ko'rinishlari, zamonaviy diagnostika usullari va davolash strategiyalari batafsil ko'rib chiqiladi. Maqola temir tanqisligi, vitamin yetishmovchiligi, surunkali kasalliklar, gemolitik va genetik anemiyalarni qamrab oladi. Shuningdek, anemiyaning oldini olish va bolalarda optimal qon ko'rsatkichlarini saqlash bo'yicha amaliy tavsiyalar beriladi. Ushbu maqola pediatriya sohasidagi mutaxassislar, umumiy amaliyot shifokorlari va talabalarga mo'ljallangan bo'lib, bolalarda anemiyaning samarali tashxislash va davolash uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni taqdim etadi.*

Kalit so'zlar:*Anemiya, bolalar, temir tanqisligi, vitaminlar, gemolitik anemiya, genetik anemiya, diagnostika, davolash, oldini olish.*

Kirish:

Anemiya – qonda eritrotsitlar (qizil qon hujayralari) sonining kamayishi yoki ularning kislorod tashish qobiliyatining pasayishi bilan tavsiflanadigan klinik sindromdir. Bolalarda anemiya ayniqsa xavfli, chunki u jadal o'sish va rivojlanish davrida organizmning normal funksiyalashiga to'sqinlik qiladi. Jahon sog'liqni saqlash tashkilotining (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'ylab 6 oydan 5 yoshgacha bo'lgan bolalarning 40% ga yaqini anemiyadan aziyat chekadi.

Etiologiya va Patofiziologiya:

Bolalarda anemiyaning etiologiyasi juda xilma-xil bo'lib, quyidagi asosiy guruhlarga bo'linadi:

- **Temir tanqisligi anemiyasi (TTA):** Bolalarda anemiyaning eng ko'p uchraydigan sababi hisoblanadi. TTA temir moddasining yetarli darajada iste'mol qilinmasligi, so'rilishining buzilishi (masalan, surunkali ichak kasalliklari tufayli) yoki qon yo'qotish (masalan, parazitlar invaziyalar yoki me'da-ichakdan qon ketishi) natijasida kelib chiqadi. Temir gemoglobin sintezi uchun zarur bo'lganligi sababli, uning yetishmasligi eritrotsitlar ishlab chiqarishning buzilishiga olib keladi.

- **Vitamin yetishmovchiligi anemiyasi:** B12 vitamini (kobalamin) va foliy kislotasi eritrotsitlar sintezida muhim rol o'ynaydi. Ushbu vitaminlarning yetishmovchiligi megaloblastik anemiyaga olib keladi, bunda suyak ko'migida katta, yetilmagan eritrotsitlar hosil bo'ladi. Vitamin yetishmovchiligi noto'g'ri ovqatlanish, malabsorbsiya sindromlari yoki ba'zi dorilarning ta'siri natijasida yuzaga kelishi mumkin.

- **Surunkali kasalliklar anemiyasi:** Surunkali infeksiyalar (masalan, sil), yallig'lanish kasalliklari (masalan, revmatoid artrit) va malign neoplazmalar anemiyaga olib kelishi mumkin. Ushbu holatlarda yallig'lanish sitokinlari temir metabolizmini buzadi va eritropoetin ishlab chiqarishni susaytiradi, bu esa eritrotsitlar ishlab chiqarilishining kamayishiga olib keladi.

- **Gemolitik anemiya:** Eritrotsitlarning erta parchalanishi (gemoliz) natijasida yuzaga keladi. Gemolitik anemiyalar irsiy (masalan, sferotsitoz, glyukoza-6-fosfat dehidrogenaza yetishmovchiligi) yoki orttirilgan (masalan, autoimmun gemolitik anemiya, dorilar ta'siri) bo'lishi mumkin.

- **Aplastik anemiya:** Suyak ko'migining barcha turdagi qon hujayralarini (eritrotsitlar, leykotsitlar va trombotsitlar) ishlab chiqarish qobiliyatining yo'qolishi bilan tavsiflanadi. Aplastik anemiya irsiy (masalan, Fankoni anemiyasi) yoki orttirilgan (masalan, dorilar ta'siri, infeksiyalar) bo'lishi mumkin.

- **Genetik anemiyalar:** Ba'zi anemiya turlari genetik defektlar bilan bog'liq. Bularga talassemiya (gemoglobin molekulasi sintezidagi nuqsonlar) va o'roqsimon hujayrali anemiya (gemoglobinning anormal shakli) kiradi.

Klinik Ko'rinish:

Anemiyaning klinik belgilari bolaning yoshiga, anemiyaning og'irligiga va rivojlanish tezligiga bog'liq. Keng tarqalgan alomatlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- **Umumiy simptomlar:** Charchoq, holsizlik, tez charchash, bosh aylanishi, bosh og'rig'i, diqqatni jamlash qobiliyatining pasayishi.

- **Jismoniy belgilar:** Terining va shilliq qavatlarining oqarishi (ayniqsa, kon'yunktiva va lablar), taxikardiya (tez yurak urishi), nafas qisishi, qo'l va oyoqlarning sovuqligi.

- **Xatti-harakat o'zgarishlari:** Asabiylashish, kayfiyatning o'zgaruvchanligi, ishtahaning yo'qolishi, o'yinlarga qiziqishning kamayishi.

- **Og'ir holatlar:** Kardiomegaliya (yurakning kattalashishi), yurak yetishmovchiligi, psixomotor rivojlanishning kechikishi, immun tizimining zaiflashishi va infeksiyalarga moyillikning oshishi.

Diagnostika:

Anemiyaning tashxislash quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

1. **Anamnez:** Bolaning ovqatlanish tarixi, oilaviy anamnezi (irsiy kasalliklar), dori-darmonlarni qabul qilish, surunkali kasalliklar va qon yo'qotish holatlari aniqlanadi.

2. **Jismoniy tekshiruv:** Terining rangi, shilliq qavatlar, yurak urishi, nafas olish tezligi, qorin bo'shlig'i organlarining holati baholanadi.

3. **Laboratoriya tekshiruvlari:**

- **Qonning umumiy tahlili (QUT):** Eritrotsitlar soni, gemoglobin konsentratsiyasi, gematokrit, eritrotsit indekslari (MCV, MCH, MCHC) va retikulotsitlar soni aniqlanadi. MCV (o'rtacha eritrotsit hajmi) anemiyaning turini aniqlashda muhim ahamiyatga ega (mikrositik, normositik, makrositik).

- **Temirni o'rganish:** Zardob temiri, temirni bog'lovchi qobiliyat (TIBC), transferrin saturatsiyasi va ferritin darajasi o'lchanadi. Ferritin temir zahiralarini aks ettiradi va TTA tashxisida muhim ko'rsatkichdir.

- **Vitamin B12 va foliy kislotalari darajalari:** Ushbu vitaminlarning yetishmovchiligini aniqlash uchun o'lchanadi.

- **Periferik qon surtmasi:** Eritrotsitlarning shakli va o'lchami mikroskop ostida baholanadi. Bu gemolitik anemiyalar va boshqa qon kasalliklarini aniqlashga yordam beradi.

- **Kumbs sinamasi:** Autoimmun gemolitik anemiyani aniqlash uchun ishlatiladi.

- **Gemoglobin elektroforezi:** Talassemiya va o'roqsimon hujayrali anemiyani tashxislash uchun qo'llaniladi.

- **Suyak ko'migi aspiratsiyasi va biopsiyasi:** Anemiyaning sababi aniqlanmagan yoki suyak ko'migi kasalliklariga shubha bo'lgan hollarda o'tkaziladi.

Davolash:

Anemiyani davolash anemiyaning asosiy sababiga qaratilgan bo'lishi kerak. Davolash strategiyalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- **Temir tanqisligi anemiyasi:**

- **Temir preparatlari:** Temir sulfat, temir glyukonat yoki temir (III) gidroksid polimaltoz kompleksi kabi og'iz orqali qabul qilinadigan temir preparatlari buyuriladi. Preparatni ovqatdan oldin qabul qilish so'rilishni yaxshilaydi. S vitamini (askorbin kislotalari) temirning so'rilishini oshiradi.

- **Parenteral temir preparatlari:** Og'iz orqali qabul qilinadigan temir preparatlarini o'zlashtira olmagan yoki og'ir anemiyasi bo'lgan bolalarga vena ichiga yuboriladigan temir preparatlari (masalan, temir karboksimaltoza, temir saxarozasi) buyuriladi.

- **Ovqatlanish bo'yicha maslahatlar:** Temirga boy ovqatlar (go'sht, baliq, parranda go'shti, loviya, yashil bargli sabzavotlar) iste'mol qilish tavsiya etiladi.

- **Vitamin yetishmovchiligi anemiyasi:**

- **B12 vitamini preparatlari:** Siyanokobalamin yoki metilkobalamin in'ektsiyalari yoki og'iz orqali qabul qilinadigan preparatlar buyuriladi.
- **Foliy kislotasi preparatlari:** Og'iz orqali qabul qilinadigan foliy kislotasi preparatlari buyuriladi.
- **Ovqatlanish bo'yicha maslahatlar:** Vitamin B12 va foliy kislotasiga boy ovqatlar (jigar, tuxum, sut mahsulotlari, yashil bargli sabzavotlar) iste'mol qilish tavsiya etiladi.
- **Surunkali kasalliklar anemiyasi:**
 - **Asosiy kasallikni davolash:** Surunkali kasallikni davolash anemiyani yaxshilashga yordam beradi.
 - **Eritropoetin stimulyatorlari:** Ba'zi hollarda eritropoetin ishlab chiqarishni rag'batlantiruvchi dorilar (masalan, eritropoetin alfa) buyurilishi mumkin.
- **Gemolitik anemiya:**
 - **Dorilar:** Autoimmun gemolitik anemiyada kortikosteroidlar yoki immunosupressantlar buyurilishi mumkin.
 - **Splenektomiya:** Ba'zi hollarda taloqni olib tashlash (splenektomiya) gemolizni kamaytirishga yordam beradi.
 - **Qon quyish:** Og'ir gemolizda qon quyish zarur bo'lishi mumkin.
- **Aplastik anemiya:**
 - **Suyak ko'migi transplantatsiyasi:** Aplastik anemiyani davolashning eng samarali usuli hisoblanadi.
 - **Immunosupressiv terapiya:** Siklosporin va antitimotsit globulin (ATG) kabi dorilar suyak ko'migining funksiyasini tiklashga yordam beradi.
 - **Qon quyish:** Qon hujayralari darajasini saqlab turish uchun qon quyish zarur bo'lishi mumkin.
- **Genetik anemiyalar:**
 - **Talassemiya:** Muntazam qon quyish, temirni xelatlovchi terapiya (temirning haddan tashqari yuklanishini oldini olish uchun) va suyak ko'migi transplantatsiyasi qo'llaniladi.

○ **O‘roqsimon hujayrali anemiya:** Og‘riqni boshqarish, infeksiyalarning oldini olish, gidroksimochevina (gemoglobin F ishlab chiqarishni oshiradi) va suyak ko‘migi transplantatsiyasi qo‘llaniladi.

Oldini olish:

Anemiyaning oldini olish uchun quyidagi choralarni ko‘rish mumkin:

- **Prenatal davr:** Homiladorlik davrida temir va foliy kislotasi preparatlarini qabul qilish homilada anemiyaning oldini olishga yordam beradi.

- **Go‘daklik davri:** Go‘daklarni ona suti bilan emizish yoki temir bilan boyitilgan sun‘iy aralashmalar berish. 6 oydan boshlab temirga boy qo‘shimcha ovqatlar berish.

- **Bolalar:** Temirga boy ovqatlar iste‘mol qilishni ta‘minlash. Vitamin C bilan birga temir iste‘mol qilish so‘rilishni yaxshilaydi.

- **Parazitlar profilaktikasi:** Bolalarni parazitlar infektsiyalaridan himoya qilish (gijjalarga qarshi davo).

- **Genetik maslahat:** Irsiy anemiya xavfi bo‘lgan oilalarda genetik maslahat olish tavsiya etiladi.

Xulosa:

Bolalarda anemiya – jiddiy sog‘liq muammolariga olib kelishi mumkin bo‘lgan keng tarqalgan patologik holatdir. Anemiyaning sabablarini aniqlash, to‘g‘ri tashxis qo‘yish va adekvat davolashni boshlash juda muhimdir. Sog‘lom ovqatlanish, profilaktika choralari va zamonaviy davolash usullari bolalarda anemiyaning oldini olishga va ularning sog‘lom o‘sishi va rivojlanishini ta‘minlashga yordam beradi.

FOYDLANILGAN ADABIYOTLAR

1. **"Bolalar kasalliklari" darsligi (Tahrir ostida prof. Sh.M. Ergashev):** Ushbu darslik O'zbekiston tibbiyot oliy o'quv yurtlari talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, unda bolalardagi anemiya, uning sabablari. **"Pediatriya" Milliy qo'llanma (O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi):** Ushbu qo'llanma pediatriya sohasidagi mutaxassislar uchun mo'ljallangan bo'lib, bolalardagi anemiya, uni boshqarish va davolash bo'yicha klinik protokollarni o'z ichiga oladi.

3. <https://scientific-jl.com/mod/article/view/716> Vol. 18, No. 8: Modern Education and Development
2. <https://scientific-jl.com/mod/article/download/716/671/1345>
3. Vol. 18, No. 8: Modern Education and Development <https://scientific-jl.com/mod/article/view/717>
<https://scientific-jl.com/mod/article/view/717/672>